

ZASJEDA KAO OPERATIVNO-TAKTIČKA RADNJA I KAO TAKTIKA KRIMINALACA

Adnan Duraković*

UDK: 343.985

Pregledni rad

Primljeno: 24. X. 2014.

Prihvaćeno: 29. I. 2015.

SAŽETAK

Samo je manji broj situacija rizičan za policajce, a unutar te statistike zasjede su najopasnije. Kao što policajci koriste zasjedu, tako i određeni profili kriminalaca, ekstremista i duševno poremećenih osoba koriste slične taktike koje se postavljaju kao unaprijed smišljene i pripremljene zamke, ili koriste neisprovocirane napade kao način izvršenja ubojstava ili povrjeđivanja policajaca, a koji će biti opisani koristeći nalaze studija koje su imale u fokusu ovu vrstu kriminalne taktike.

Ključne riječi: zasjeda, patrola, taktika, teško ubojstvo.

UVOD

Osnovni cilj zasjede je nanijeti maksimalne gubitke onome tko se nađe u zoni ubijanja. U radu se analizira zasjeda kao kriminalistička, vojna i kriminalna taktika. Rad se temelji na različitim studijama koje pokrivaju ratove u Vijetnamu, Iraku i Afganistanu, a u fokusu je istraživanje zasjeda protiv policijskog osoblja u Americi od 1970-ih do danas, s prikazom osnovnih karakteristika i tipova zasjeda, njihovih efekata i posljedica, prije svega po ovlaštene službene osobe policije koje se, osim u poslovima održavanja javnog reda i mira, mogu naći i usred napada ekstremističkih i neformalnih gerilskih grupa koje primjenjuju ovu taktiku. U radu se daju preporuke za preživljavanje i najbolje procedure odgovora u slučaju zasjeda, kao i pravni aspekti iz nacionalnog i međunarodnog prava.

PATROLE KAO TEMELJ RADA UNIFORMIRANE POLICIJE

Patroliranje je policijska tehnika ili taktika koja uključuje kretanje određenim područjem s ciljem opservacije, inspekcije ili osiguranja (Wakefield 2006). Ovo nije samo alokacija resursa u prostoru, nego i organizacijska alokacija unutar organizacijske

* Prof. dr. Adnan Duraković (dadnan07@gmail.com) zaposlen je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici, Bosna i Hercegovina.

strukture policije radi postizanja optimalnih ciljeva, a izvodi se pješice, vozilom, biciklom, na konjima, u uniformi ili civilnoj odjeći, pojedinačno, u paru ili grupi. Pješaka patrola je osnova djelovanja policije i predstavlja vizualni, preventivni i prijateljski nastrojen organizacijski dio policije u odnosu prema zajednici, a odražava i održava moć policije (Wakefield 2006). Istraživanja javnosti pokazuju da većina građana upravo kroz pješačke patrole vidi realizaciju uloge policije. U istraživanju Operational Policing Review (Joint Consultative Committee, 1990) policijsko patroliranje je uvršteno u top pet načina rješavanja problema, uključujući i hitan odgovor, otkrivanje i hapšenja kriminalaca i istraživanje kriminala. Iako policajci u pješačkim patrolama čine 20% policijskih snaga, javnost želi više policajaca kako bi djelovali preventivno (Wakefield 2006: 26).

ZASJEDA U KRIMINALISTIČKOJ PRAKSI

Kada netko pozove policiju on sa sigurnošću može očekivati da će se policijska patrola pojaviti na prijavljenoj lokaciji. Većina policijskih intervencija je rutinska, rizičan je tek manji broj situacija, a unutar te statistike zasljeđe su najopasnije. Zasljeđe je operativno-taktička mjera koju policija primjenjuje radi ostvarivanja određenih ciljeva ili svrha u svom radu. S druge strane, i policajci mogu biti napadnuti iz zasljeđe i to je često smrtonosan, najopasniji od svih načina napada na policajce. U radu ćemo analizirati zasljeđu kao vojnu taktiku, koja je prihvaćena i modificirana za potrebe policijskog djelovanja, i zasljeđu kao taktiku kriminalaca, koja ima isti cilj kao i u vojnoj taktici: nanijeti maksimalne ljudske gubitke policiji i demoralizirati ih. Zasljeđe je operativno-taktička mjera koja se sastoji u prikrivenom rasporedu službenih osoba organa unutarnjih poslova na mjestima gdje bi se, prema osnovanim očekivanjima, mogli naći počinitelji kaznenih djela ili druge osobe povezane s kaznenim djelom (Aleksić i Škulić 2010: 73). Njene osnovne osobine su organiziranost i tajnost, a plan zasljeđe mora sadržavati precizne odgovore na niz osnovnih pitanja kao što su mjesto i vrijeme postavljanja te trajanje zasljeđe, način postavljanja zasljeđe, način prebacivanja ljudstva na mjesto zasljeđe, broj angažiranih operativaca, njihova opremljenost i naoružanje, način održavanja veze između učesnika zasljeđe te s rukovoditeljem zasljeđe (Aleksić i Škulić 2010: 73).

U priručniku američkih rendžera vojna zasljeđe je definirana kao napad s iznenađenjem, sa skrivene pozicije prema neprijatelju koji je u pokretu ili privremeno zaustavljen da bi se on ili njegova oprema uništili ili zarobili. Male, dobro trenirane, disciplinirane snage s ograničenim oružjem i opremom mogu uništiti mnogo moćnije neprijateljske snage, a zbog toga moral neprijatelja teško trpi. Vojne zasljeđe se izvršavaju precizno, nasilno, brzo i odvažno, kombinirane su s masivnom vatrom u zoni ubijanja, te s iznenađenjem i šokom zbog upotrebe mina s usmjerenim djelovanjem i minobacača. Jedinica koji izvodi zasljeđu ima svega nekoliko sekundi da masakrira znatno veće formacije od onih koje izvode zasljeđu, a gubitak iznenađenja omogućava neprijatelju da se konsolidira i uzvratili ili se izvuče. U toku realizacije, isto kao i kod kretanja do mjesta zasljeđe, elementi formacije koji su zaduženi za

sigurnost prate sa sigurnih mjesta realizaciju zasjede i u funkciji su ranog upozorenja da neprijatelju stíže pomoć, ili se i sami kao rezerva uključuju kako bi spriječili neprijatelja da se pregrupira, da im se spriječi izvlačenje ili da omogućí izvlačenje glavnine svojih snaga koje izvode zasjedu. Elementi formacije zaduženi za podršku to čine mitraljezima, minobacačima i protuoklopnim oružjem.

Izabrati mjesto za zasjedu nije lako jer treba ispuniti nekoliko ključnih uvjeta za ubijanje neprijatelja i izvlačenje vlastitih snaga: mora imati dobar pregled vatre, mora izgledati bezazleno kako ga neprijatelj ne bi pokrívao patrolama, zasjedama ili na neki drugi način osigurao te točke, treba omogućíti alternativne rute za dolazak i odlazak i imati prirodne prepreke da neprijatelj ne bi mogao dosegnuti snage koje prave zasjedu.

Policijske zasjede, kao i vojne, mogu biti na otvorenom, na putu ili u zatvorenom prostoru. Policijska zasjeda se može kombinirati i s drugim radnjama kao što su prismotra, nadzor i tajno prisluškivanje osumnjičenog. U noćnim uvjetima zahtijeva se upotreba opreme za noćno promatranje. Policijske zasjede prema obliku mogu biti čelne ili frontalne, paralelne, polukružne (potkovičaste), kružne. Čelna zasjeda ima oblik linije u kojoj su raspoređeni policajci i okrenuta je prema smjeru iz kojeg se očekuje dolazak osobe zbog koje se zasjeda postavlja. U sredini formacije je rukovoditelj zasjede. Paralelna zasjeda se postavlja u dvije paralelne linije koje su okrenute jedna prema drugoj po dužini određenog prostora, najčešće kada se očekuje dolazak osumnjičenog putem ili stazom. Kružna zasjeda se postavlja kada je poznat lokalitet na koji osoba treba doći. Taj lokalitet je u centru zasjede, koja je zapravo opkoljavanje tog lokaliteta, ali nije poznat smjer iz kojeg osoba treba stići. Policijsko osoblje treba biti neprimijećeno, a kad osoba uđe u zasjedu krug se zatvara. Polukružna zasjeda se postavlja tako da se njen otvor postavlja kao džep u koji treba ući osoba koja se čeka. Kod planiranja zasjeda nužno je detaljno razraditi situacije upotrebe oružja kako ne bi došlo do prijateljske vatre (Aleksić i Škulić 2010: 73).

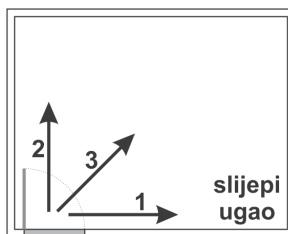
I određeni profili kriminalaca, ekstremista i duševno poremećenih osoba, koji imaju cilj povrijediti policajca ili policajce, koriste slične taktike. U principu, samo manji broj situacija u kojima se mogu naći policajci predstavlja opasnost za njih. U okviru te statistike, najopasnije situacije su da budu napadnuti iznenada, neočekivano ili kada je napad unaprijed pripremljen kao zamka. U većini slučajeva one su ili smrtonosne ili nastupaju teške ozljede ovlaštenih službenih osoba. Napade na policajce olakšava prije svega to što su uniformirani pa se lako identificiraju, što omogućava i nasumične neplanirane napade. S druge strane, određen broj policajaca je napadnut i izvan dužnosti na sličan način. Stoga ovaj rad razmatra različite tipove zasjeda, identificira faktore koji mogu indicirati moguće situacije sa zasjedom, mjere predostrožnosti koje mogu umanjiti djelovanje zasjeda te analizira poznate slučajeve zasjeda. Zasjede kriminalaca mogu se podijeliti na dva tipa: 1) zasjede koje se postavljaju kao unaprijed smišljene i pripremljene zamke, te 2) neisprovocirani napadi. U prvom slučaju policijski službenik je namamljen na određenu lokaciju na kojoj je postavljena zamka. Sve počinje prijavom tipične situacije policijskom dispečeru sa zahtjevom da policija djeluje na određenoj lokaciji (npr. prometna nesreća, tuča, galama ili glasna muzika na ulici). Policajac u patroli potom odlazi

na tu lokaciju i provjerava prijavu. U drugom slučaju je policajac, koji u automobilu piše izvještaj ili radi nešto drugo, npr. doručkuje, iznenada i neprimjetno napadnut, najčešće u gradskim četvrtima u kojima stanuje populacija koja ima negativan stav prema policiji, ili na usamljenom mjestu pored puta. Unaprijed pripremljena zasjeda najčešće je motivirana osvetom prema konkretnom policajcu ili nasumično prema bilo kojem policajcu. Motivi su prijašnje aktivnosti policije prema napadačima, a to je i česta taktika ekstremističkih grupacija.

Kada netko pozove policiju, policajci postaju laka meta. Pješачka patrola ili policajac koji izađe iz vozila lakša je meta nego patrola u vozilu. Patrola treba promotriti lokaciju na koju je pozvana jer postoje znaci koji ukazuju na opasnost od zasjede. Ako je prijavljena potreba za intervencijom na lokaciji na kojoj je već bilo incidenata, to može ukazivati na to da netko planira napad, pa testira reakciju policije, ili očekuje da u tom momentu policajci naiđu i napadne ih. Lokaciji se prilazi iz različitih pravaca, izbjegavajući šablone i promatrajući vruće točke, a naročito osobe koje ih promatraju uz traženje zaklona. Naglo povlačenje ljudi s ulice prvi je i najvažniji znak opasnosti i jedan od ključnih indikatora u situacijama gradske gerile i pobune kada policija ili vojska patroliraju.

Nakon završene intervencije policija se ne bi trebala zadržavati i tamo pisati dokumentaciju jer mogu postati meta napada. Najčešće su napadnuti u vozilima jer im je tada preglednost prostora manja, a pažnja smanjena zbog pisanja, pa se preporučuje da vozilo parkiraju leđima uz zid (*RollCall* 2010: 3). Provjera zgrade u kojoj se krije osumnjičeni vrlo je opasna i u takvim situacijama policajci često stradavaju. Iako većina osumnjičenika nastoji napustiti objekt, pobjeći ili se predati policiji, u nekim slučajevima osoba napravi zasjedu policajcima (Blair *et al.*). Naročito je opasan ulazak iz otvorenog prostora u zatvorene prostorije, pa su u praksi razvijena tri načina ulaska. Opisat ćemo svaki od njih s elaboracijom njihovih prednosti i nedostataka. Eksperimentom, čije rezultate prenosimo, autori su htjeli provjeriti sigurnost i efikasnost ulaska za svaki od ta tri načina. Prvo pravilo, ako se oglasi alarm ili policajac vidi da su vrata provaljena, treba sačekati pomoć još najmanje jednog policajca pa izvršiti provjeru jer, iako najčešće u objektu nema nikoga, u manjem broju slučajeva netko može čekati u zasjedi. Ulazak iz otvorenog u zatvoreni prostor, ili iz jedne u drugu prostoriju, opasan je jer policajci ne znaju pouzdano nalazi li se tu osumnjičeni, niti znaju gdje se točno nalazi. Osumnjičeni zna da će policajac/policajci ući, pa je u prednosti i može na njih otvoriti vatru mnogo prije nego što ga oni primijete. U praksi uniformirana policija (osim specijalnih jedinica) rijetko prolazi obuku za ovakve ulaske i većina ubijenih i ozlijeđenih je iz redova temeljne/uniformirane policije. Zbog toga su razvijene tehnike izbjegavanja rizika premještanjem s jedne na drugu stranu vrata promatrajući prostor u sobi. Ova tehnika se zove *slicing the pie* (Blair *et al.*) i, premda dopušta da se pregleda dobar dio prostorije, uvijek ostaje dio slijepog ugla koji nije moguće vidjeti s vrata, pa je radi potvrde nečije nazočnosti nužno ući u prostoriju. Ući se može uz pomoć tehnike „nepoznato“ ili tehnike „poznato“. Tehnika se zove „nepoznato“ jer prvi policajac ulazi u prostoriju okrenut dijelom prostorije koji se nije mogao vidjeti s vrata, očekujući osumnjičenog s te strane (smjer 1 kretanja na slici), a drugi policajac ulazi

za njim u dio koji je pogledom promotren kao „čist“ u odnosu na prvog policajca (smjer kretanja 2 na slici). Tehnika „poznato“ znači da policajac ulazi u dio koji je označen kao poznat, ali gledajući u dio prostorije koji je nepoznat (smjer 2 na slici). Drugi policajac ulazi u slijepi ugao (smjer 1). Oni koji su se u praksi opredijelili za tehniku „nepoznato“ tvrde da direktno kretanje prema osumnjičenom u dijelu koji nije poznat daje osumnjičenom prednost za precizniju vatru jer mu se policajac približava direktno. S druge strane, i policajca koji ide direktno prema osumnjičenom u nepoznato njegova preciznija vatra najbolje štiti od osumnjičenog. Protivnici ovog tipa ulaska tvrde da policajac gubi vrijeme jer mu treba više vremena za ulazak u prostoriju i skeniranje prijetnje, a osumnjičeni zna odakle će policajac doći i može prije njega otvoriti vatru. Slaba strana tehnike „poznato“ je to što se smanjuje preciznost prvog policajca, koji na sebe privlači vatru osumnjičenog otvarajući prostor drugom policajcu koji vatrom treba onesposobiti napadača.

Izvor: Wagner 2003.

Slika 1. Dijagram ulaska u sobu

Paul Howe u svom treningu za taktiku daje i treći način ulaska: prvi policajac ide linijom 3, a drugi linijom 1. Ovaj pristup kombinira najbolje strane oba pristupa smanjujući preciznost osumnjičenog, a pritom ne smanjuje preciznost prvog policajca i ne reducira vrijeme za otvaranje vatre drugog policajca, koji se kreće brže nego linijom 2 (Wagner 2003).

OSNOVNE KARAKTERISTIKE ZASJEDA KAO VOJNE TAKTIKE I TAKTIKE EKSTREMISTIČKIH GRUPA

Specijalne pješadijske lake regularne jedinice, ili neregularne snage, koriste zasjedu kao taktiku ubijanja osoba i uništenja privatne i javne imovine. Zasjeđe, prepadi na vojna, policijska i civilna sjedišta i komande, putove i transporte, likvidacije, oružana razbojništva, bombaški napadi, kidnapiranja i talačke situacije samo su dio repertoara raznih neregularnih oružanih grupa itd. Ako te snage napadaju, taktika im je da brzo nestanu, kada se brane opet uznemiravaju vladine snage, prilikom povlačenja

opet napadaju na slabe točke¹ (*Operations Against Irregular Forces*, 1961: 9). Lake pješачke regularne snage mogu biti korisnije od velikih formacija na nepristupačnom terenu ili iza neprijateljskih linija, ili na urbanom terenu radi izviđanja, prelaska linija razdavanja i postavljanja zasjeda, i tada se kreću pješice (*Field Manual*, 1987). Prilikom planiranja zasjede, rute kretanja do mjesta zasjede pažljivo su odabrane i razlikuju se od ruta za povlačenje, s izborom više alternativnih ruta i opcija povratka. Kretanje formacije je planirano i izvodi se tako da svaki element formacije može promijeniti rutu ako bilo koji od elemenata uoči ili dođe u kontakt s neprijateljem, i to u skladu s terenom, vidljivošću i prisutnošću neprijatelja na terenu. Svaki element je dovoljno daleko, a ujedno i dovoljno blizu da se može uključiti u asistenciju ako neki od elemenata bude napadnut. Na svaki kontakt s neprijateljem sigurnosne snage unutar formacije vežu neprijatelja za sebe obmanjujući ga u pogledu veličine i smjera kretanja kako bi se glavnina formacije mogla izvući i nastaviti kretanje do mjesta okupljanja gdje se objedinjuju sa snagama sigurnosti. Unutar neprijateljskog teritorija mogu se uspostaviti i privremeni perimetri za obranu radi snabdijevanja, izvlačenja ili evakuacije ranjenih, npr. helikopterima. Budući da su kapaciteti ovih snaga za iznenađenje veliki, oni kombinacijom automatskog oružja, protuoklopnih sredstva i minobacača mogu imati golemu razornu moć u zasjedi i kontaktu s neprijateljem. Isto tako i sami mogu upasti u zasjedu neprijatelja. Elementi formacije koji nisu upali u zasjedu brzo se angažiraju za napad po bokovima ili leđima neprijatelja uz vatrenu podršku svih oružja koja nisu ručna. U bliskoj zasjedi cilj je izvući se iz zone ubijanja uz asistenciju i napade na bokove i leđa. U udaljenim zasjedama elementi koji nisu u zoni ubijanja traže nadmoćniji položaj i uspostavljaju nadmoćniju vatru protiv neprijatelja dok se dijelovi u zasjedi individualnim kretanjem nastoje izvući i napasti neprijatelja. Potom slijedi reorganizacija i okupljanje radi nastavka misije ili evakuacije.

U vojnoj taktici sve zasjede se mogu podijeliti na zasjede u prostoru i točkaste zasjede. Zasjede u prostoru sastoje se od više točkastih zasjeda čiji cilj je prekinuti kretanje u tom području i nanijeti gubitke neprijatelju, a postavljaju se ovisno o misiji, terenu, neprijatelju, vlastitim trupama, vremenu. U točkastim zasjedama snage koje ih izvode mogu prihvatiti neprijatelja s više od jednog smjera kretanja i realizirati zasjede u tim smjerovima, a s ostalih smjerova su pokrivena snagama za

¹ Neregularne snage uključuju sve nekonvencionalne vojne snage i njihove aktivnosti koje se sastoje od neformalnog okupljanja i mjera s jedinim ciljem da se preuzme ili oslabi lokalna vlast. One su dokaz da postoji otpor lokalnog stanovništva lokalnoj vlasti i za njeno održavanje je potrebna pomoć lokalnog stanovništva ili pomoć izvana. U nekim ranim fazama ove snage se mogu uništiti mjerama policijskih snaga, a kada jednom budu formirane, iregularne snage mogu se neutralizirati jedino vojnim mjerama, ali će biti ponovno formirane ako uzroci i uvjeti koji su doveli do njih nisu otklonjeni. Ove formacije nastaju od nezadovoljnih osoba sa snažnim osobnim motivom, a nezadovoljstvo više ne mogu otkloniti zakonskim sredstvima i miroljubivim načinima. Kada se onemogućni pravni način rješavanja problema, ljudi pribjegavaju neregularnim aktivnostima koje šire među sebi bliskim osobama. Manje iregularni elementi žive i djeluju prikriveno u zajednici s naznakama individualnog protivljenja, ometanja, otežavanja djelovanja u vidu sabotaza i iskazivanju grupnog nezadovoljstva na nasilan način.

rano upozorenje. Osnovni tip zasjede je linearni pri čemu su leđa osigurana snagama za sigurnost, dok su snage koje izvode zasjedu spremne prihvatiti kontakt s neprijateljem s tri strane. Varijacija ove prve zasjede je L tip zasjede i idealan je za putove i sve situacije u kojima je neprijatelj primoran kretati se kanaliziranim i poznatim smjerom. Dno slova L je okomito na smjer dolaska neprijatelja. Sigurnost krila je osigurana preko L osnove. Snage sigurnosti se koriste i kao snage za podršku, a vatra mora biti planirana tako da se izbjegne prijateljska vatra i vatra uslijed rikošeta. Moguće su i zasjede tipa Z, X, V i slično, ali se za njihovu realizaciju traži iskustvo i znanje. Usto postoje i mehaničke zasjede koje se prave kombinacijom planiranog djelovanja mina usmjerenog djelovanja koje se aktiviraju kada naiđu neprijateljske snage. Jedinica otvara vatru samo ako je mehanička zasjeda propala ili se nije pokazala dovoljno efektivnom.

ANALIZA ZASJEDA

Zasjeđa kao način izvršenja ubojstva policajca

Karakteristike zasjeda kao načina izvršenja ubojstava ili povrjeđivanja policajaca opisat ćemo koristeći nalaze studija koje su u fokusu imale ovu vrstu kriminalne taktike. Karakteristike zasjeda se odnose na vrstu policijskih službenika koji su najčešće napadnuti, vrstu oružja, zaštitne opreme i vozila koje su posjedovali, vrstu patrola u kojima su bili, tip napadača, karakteristike oružja i napada, vrstu kaznenih djela za koja su već bili osuđivani itd. Tradicionalna zasjeda je unaprijed pripremljena zasjeda u koju ulazi policajac. Spontana zasjeda je ona u koju policajac upada zbog neisprovociranog napada, a napadač je odluku o tome donio spontano na licu mjesta.

Studija prikazuje zasjede od 1990. do 2012., prema podacima FBI-a, i većinom se radi o spontanim zasjedama (68%), dok zamke čine 32% zasjeda. U promatranom periodu je najveći broj zasjeda, neovisno o tome je li njihov ishod bio fatalan, zabilježen 1991. Od 1990. u SAD-u je ubijeno 1219 policajaca, a u prosjeku je godišnje ubijeno 55 policajaca. Od svih situacija u kojima su ubijeni policajci njih 21% može se označiti kao zasjeda i taj trend raste. Profil policajaca napadnutih iz zasjede je sljedeći: muškarci, stari 38 godina, prosječno 11 godina zaposleni u policiji (patrolnih policajaca je 38%, zamjenika šerifa 17%, a policijskih narednika 15%). Većinom su u vrijeme zasjede bili sami (85%), a oko 55% policajaca u patrolama u vrijeme zasjede bilo je dodijeljeno policajcu s vozilom, 12% ih je bilo u pješničkim patrolama, a 10% u vozilima s patrolom od dva policajca, dok ostatak čine detektivi, prikriveni istražitelji i ovlaštene službene osobe na drugim aktivnostima. Napadači su u prosjeku stari oko 30 godina, 3/4 ih je već bilo osuđivano ili imaju policijski dosje, a oko 40% ih ima nasilnu kriminalnu prošlost. Više od četvrtine napadača je u vrijeme izvršenja napada na policajce bilo pod sudskom supervizijom. Jedan od četiri je već imao odnos s policajcem, uključujući i hapšenja. Oko 83% napadača djelovalo je samo, u 9% slučajeva bila su dva napadača, a u 8% zasjeda sudjelovalo je troje ili više napadača (*Ambush Fact Sheet* 2011: 6–7). U napadima iz zasjede najčešće je

korišteno vatreno oružje. Dobar dio napadača je koristio fizičku snagu, prije svega ruke, dok su noževi i drugi oštri predmeti najmanje korišteni. Značajan broj napada izvršen je drugim sredstvima, npr. motornim vozilima. Prema ovoj statistici, raste broj napada fizičkom snagom, a opada broj napada vatrenim oružjem (*Ambush Fact Sheet* 2011: 8). Studije pokazuju da su prve razine supervizije za policajce najpodesnije da se uoče potrebe i nedostaci te da se učine korekcije u redukciji rizika od zasjeda, prije svega treningom (*Ambush Attacks* 1974: 61). Investiranje u opremu ne traži novu skalu izdataka nego prije unapređivanje nabave postojeće policijske opreme koja povećava kapacitet i mogućnosti policije. Ručno vatreno oružje daje pouzdanje policajcima da sigurno obavljaju svakodnevne dužnosti jer se oslanjaju na poznavanje osnova za samoobranu. Međutim, napad iz zasjede ozbiljno razara psihološko povjerenje policajaca u osobno vatreno naoružanje za samoobranu. Pokazalo se da zbog prirode zasjede posjedovanje vatrenog naoružanja ima malo utjecaja na preživljavanje ili izbjegavanje povrjeđivanja kod policajaca. Vrlo je malo prostora da policajac upotrijebi vatreno oružje u slučaju zasjede, pogotovo ako je ona izvedena na maloj udaljenosti, jer je vrlo vjerojatno da će biti odmah ubijen ili ranjen (*Ambush Attacks* 1974: 61–62). Mnogo faktora, pored ovog, utječe na obranu, npr. preciznost oružja, brzina vatre, pouzdanost, brzina punjenja, domet, odsutnost panike itd. Dobro je da u opasnosti i u zonama sa zasjedama policajci budu naoružani i nekim drugim oružjem osim onog osobnog za samoobranu, a mnogi smatraju da je opremanje i obuka specijalnih timova mnogo efektivnija solucija za te situacije (*Ambush Attacks* 1974: 63).

Od vatrenog oružja koje se koristi protiv policajaca najčešće je ručno vatreno oružje, a potom slijede puške s olučenom cijevi i sačmarice (*Ambush Fact Sheet* 2011: 9). Pokazalo se da ništa ne može zamijeniti preciznost vatre koju otvara policajac na napadača, ali mnogo češće se među policijom favorizira udarna snaga projektila koja zaustavlja i šokira, što otvara pitanje nabave oružja većeg kalibra i kapaciteta. Iako je u studiji iz 1974. od ukupno 55 policajaca samo 13 policajaca napadnutih iz zasjede imalo priliku uzvratiti vatru, policajci su u ukupno 32 zasjede iskazivali bojazan da bi ih pištolji ili revolveri s manjim brojem metaka doveli u situaciju da ostanu s vatrenim oružjem koje nije napunjeno. U jedanaest slučajeva zasjeda u prosjeku je ispaljeno 2,8 metaka po incidentu. Od trinaest ispaljenih metaka samo su u dva slučaja pogođeni napadači, što ukazuje na to da je preciznost važnija od broja metaka koje oružje može ispaliti.

Zasjede koje su napravljene kao zamka za policajca, kao i spontane zasjede – iznenadni napadi, u većini slučajeva su smrtonosne za one koji se u njima nađu. Samo 41% uhvaćenih u zasjedu preživi, dok iznenadni napad preživi njih 49%. Ukupna stopa preživljavanja je 46% (*Ambush Fact Sheet* 2011: 10). Gledajući prema ključnim faktorima koji mogu povećati ili smanjiti vjerojatnost preživljavanja, policajci sa zaštitnim prslucima prežive u 53% slučajeva, dok oni bez zaštitnog prsluka prežive u 30% slučajeva. Među onima koji pronađu zaklon preživi 68% policajaca, dok je onih bez zaklona 39% među preživjelima, kao i onih koji uzvrate vatrom (68%) u odnosu na one koji nisu to učinili (39%) (*Ambush Fact Sheet* 2011: 10). Stopa otkrivanja napada i zasjeda na policajce raste tijekom vremena, ali je stopa otkrivenih

zasjeđa prilično niža od stope otkrivenosti kod druge vrste napada na policajce. Godine 1990. riješeno je samo 49% slučajeva, da bi 2011. bilo otkriveno 83% krivičnih djela (*Ambush Fact Sheet* 2011). U studiji iz 1974., 44 od 55 policajaca koji su bili mete napada nalazilo se u blizini vozila ili su izlazili iz vozila koja su u gotovo svim slučajevima bila označena kao patrolna. Većinu zasjeđa na policajce sprovode osobe koje imaju kriminalnu prošlost i nalaze se pod supervizijom suda, pa ni na koji način ne bi trebali legalno posjedovati oružje. U Americi je ukupno oko 40% oružja prodano bez provjere, odnosno prodaja nije u skladu s *Brady background check* što predstavlja opasnost za službenike mnogih agencija (*Washington State...* 2014: 3).

Prema studiji iz 1974., većina napada dogodila se u urbanom/izgrađenom području, a samo šest napada desilo se na selu. U gradu su napadi najčešći u rezidencijalnom dijelu gdje postoji dobra mogućnost promatranja prilaska policije kao i mogućnost bijega. Na selu se ubojstva policajaca dešavaju pored puta na nepopularnim i slabo posjećenim destinacijama. U zonama gdje postoje rasne tenzije rasna mržnja je dominantan motiv za neselektivni napad na policajce.

Napadi su podijeljeni na snajperske napade, direktne napade vatrenim oružjem i koordinirane napade vatrenim oružjem od strane dva ili više napadača. U 43,8% slučajeva snajper je korišten sa srednje ili velike udaljenosti, s nevidljive ili prikrivene pozicije, pri čemu je u većini slučajeva ispaljen samo jedan metak, a u jednom slučaju je ispaljeno 6 metaka (prosjeak pucanja po incidentu iznosi 2,36 metaka). Prosječna udaljenost je 85 metara. Najveća udaljenost s koje je pucano bila je 169, a najmanja 11 metara. Od ukupno 7 ubijenih policajaca četvero je ubijeno snajperskim metkom, a samo 16% policajaca vidjelo je napadača. Jedan je prije napada instinktivno osjetio da će biti napadnut. Direktni napadi vatrenim oružjem, kada napadač nije tražio zaklon ili pucao sa skrivene pozicije, čine 43,8% ukupnog broja napada. U prosjeku se ispale tri metka prema policajcu. Prosječno rastojanje prilikom pucanja je 6,4 metra, a najveće je bilo 15,5 metara. U direktnom napadu ubijeno je 43% policajaca, dok ih je 45% ranjeno; 95% policajaca vidjelo je napadača prije napada i ništa im nije izgledalo sumnjivo. Koordinirani napad je najopasniji, u prosjeku se odvija s udaljenosti od 7,3 metra i, mada je ubijen samo jedan policajac, 30% ih je ranjeno u ovom tipu napada. Oko 25% napadnutih uspjelo se izvući neozlijeđeno. Ovom studijom je utvrđeno da većinu zasjeđa prave osobe koje nisu usko povezane s organiziranim kriminalnim skupinama. Upravo je zbog nepostojanja obaveznih indikatora koji ukazuju na napad vrlo teško spriječiti iznenadni napad ili napad iz zasjeđe (*Ambush Attacks*, 1974).

Odgovor na zasjeđu

Napad iz zasjeđe koristi se onda kada je policajac jasna meta i kada je na liniji vatre napadača. Mjere izbjegavanja i samoobrane (korištenje zaklona, manevriranje vozilom, sakrivanje ili korištenje ruta za bijeg, rutinska i uvježbana borba rukama kako bi policajac došao do svog oružja u slučaju napada s male udaljenosti hladnim oružjem i drugim predmetima) treba poduzeti u nekoliko sekundi jer napad je munjevit i svako dodatno izlaganje policajaca vatri povećava vjerojatnost povrjeđivanja. U ovim

slučajevima često je jedini izlaz uzmicanje i zaklanjanje za neke predmete i namještaj dok se ne uzvrati na napad vatrom. Vrlo rijetko više osoba napada policajca hladnim oružjem, pa policajci moraju izbjeći poziciju u sredini između napadača, moraju se izvući na jednu od strana, na čelo ili iza leđa napadača. Opstanak je pitanje vremena i prostora i traži fokusiranje na najopasnijeg napadača.

Policija u San Diegu identificirala je potrebu da se razmotri taktika meksičkih organizacija za krijumčarenje droga i uličnih bandi u San Diegu, koje su značajno povećale potencijal za napade na ovlaštene službene osobe. Bande su imale sofisticirane metode nadzora i oružanih zasjeda kako bi spriječile ometanje isporuka drogom (*San Diego...* 2010: 1). Ispitivanjem uhapšenih osoba otkriveno je da su karteli za planiranje i izvođenje napada koristili bivše pripadnike meksičke vojske i policije. U većini napada koristili su jedno ili više vozila iz kojih su simultano napadali. Tijekom 2009. koristili su konvoje od dva do pet vozila, a koordinacija se vršila voki-tokijima ili mobilnim telefonima. Na cestama s više traka vozila bi se razdvojila, zatim bi razdvojili kolonu policijskih vozila ili drugih narkobandi, blokirali cestu ograničivši kretanje žrtve i očistili rutu koju su unaprijed planirali za bijeg s ciljem da stvore zonu ubijanja za žrtvu koja se našla u vatri više napadača iz automatskog oružja, poluautomatskih pušaka i pištolja.

Ovaj kartel je 2009. koristio tri osnovna tipa zasjede: mrtvu zonu, ležanje i čekanje te kompleksnu mobilnu zasjedu. Mrtva zona je taktika koja uključuje vožnju vozila uz vozilo, ali tako da vozilo koje napada ide za prvim vozilom i postavlja se u zonu koja nije vidljiva s vozačevog mjesta i predstavlja za njega mrtvu zonu iz koje se na vozilo otvara vatra. U taktici ležanje i čekanje statična zasjeda na lokaciji, unaprijed pripremljena za dolazak žrtve, zahtijeva umjerenu razinu obavještajne pripreme i izviđanja kako bi bili upoznati s rutama kretanja, lokacijama s kojih će se otvarati vatra i rutama za bijeg. Uglavnom se koriste pozivi za hitne slučajeve i u masakru stradaju prolaznici. Kompleksna mobilna zasjeda je situacija koju realizira konvoj vozila čiji je cilj stvoriti taktičku situaciju u kojoj se žrtva zatvara vatrom u zonu ubijanja iz dva pravca koja se preklapaju. Vozilima se blokira ulica i odsijeca put žrtvi. Često se ta vozila napuštaju i u njima se ostavlja oružje i pancir-prsluci. Najčešće lokacije su mjesta na kojima su žrtve u statičnoj poziciji, npr. oko tržnih centara (*San Diego...* 2010: 4).

Odgovor na zasjedu općenito ovisi o stanju u kojem se nalazi policajac, broju policajaca i lokaciji napadača ako je poznato odakle se puca, vrsti upotrijebljenog oružja, broju ruta za bijeg dostupnih napadačima, postojanju sigurnih ruta da dođe pomoć napadnutima, postojanju sigurne pozicije za raspoređivanje policije koja je došla kao pomoć na mjesto napada (*Ambush Attacks* 1974: 48, 49).

Analiza vojnih zaseda koje mogu biti korištene u slučajevima unutarnjih pobuna protiv snaga sigurnosti u najširem smislu

Afganistanska taktika od 1980-ih

Afganistanska taktika nije se bitno mijenjala još od rata sa SSSR-om 1980-ih. Jedini izuzetak je korištenje samoubilačkih napada, koji nisu postojali do 2002., a u tom periodu su korištene intenzivnije i improvizirane eksplozivne naprave (daljinsko ili žičano aktiviranje) protiv kolona i pješачkih patrola. Taktika zasede je ostala konstantna, udari s bokova, okruživanje, L oblik zasede, sve je bilo perfektno organizirano 1980-ih. Mudžahedini su povremeno iz zaseda uništavali cijele konvoje. Duge linije zaseda, često postavljene nekoliko kilometara, 1980-ih su bile uobičajene naročito u planinama (Meyerle i Malkasian 2009: 3). Mudžahedini su se kretali nenaoružani danju, a zasede su postavljali noću, napadali su sovjetske linije snabdijevanja i, iako su se Rusi žestoko borili da očuvaju putove, u tome nisu uspijevali. Preferirali su niskorizične i visokomobilne taktike udari i pobjegni i efektno su kontrolirali područje. Međutim, kada su bili prinuđeni čuvati najvažnije baze od napada koji su prijetili njihovim ranjenicima i planovima za realizaciju operacija, oni su branili te pozicije do kraja. Idealno vrijeme za zasedu u doba sovjetskog rata u Afganistanu bilo je kasno poslijepodne, prije no što padne mrak, kada je bila mala mogućnost djelovanja artiljerije i zrakoplovstva po pobunjenicima. Veličina zasede je varirala od nekoliko do 350 vojnika, a dužina zasede je bila od nekoliko tranšeja pa do zaseda u dužini od 10 kilometara. Neke su zasede trajale kratko, tek onoliko koliko je trebalo da se ispali nekoliko kratkih rafala, dok su neke trajale sat-dva. Uspješne zasede su bile planirane na temelju dobre obavještajne pripreme, pozicije iz kojih je otvarana vatra birane su tako da su pružale dobru zaštitu od artiljerijske vatre, bile su ukopane i pokrivene kao bunker, dobro koordinirane, jer mudžahedini uglavnom nisu imali radiouređaje, s osiguranjem bokova i direktnom i indirektnom vatrenom podrškom uključujući protuzračnu obranu. U praksi je bilo malo brzih reakcija specijalnih ruskih snaga da bi se pomoglo konvojima (Dick 2002: 6, 7). Ruske i lokalne afganistanske snage naklonjene istima nisu puno koristile zasede radi zaštite lokalnih garnizona. Specijalne jedinice kao što je Spetsnaz koristile su kontrazasede i zasede i to tako što bi helikopterima bili iskrcani u zonu udaljenu od mjesta zasede, a potom bi pješice pod okriljem noći došli do lokacija odakle su sa sigurnog teritorija napadali mudžahedine koji nisu imali kontramjere kojima bi to spriječili (Dick 2002: 12, 13).

I u ratu s koalicijskim snagama afganistanski su pobunjenici koristili tu taktiku jer su duge linije snabdijevanja bile lake mete za zasede koje su trajale manje od 30 minuta. Intenzitet i frekvencija zaseda bila je takva da su pobunjenici u provinciji Helmand držali britanske patrole pod konstantnom opservacijom čineći nemogućim faktor iznenađenja prema njima. U toj provinciji je 2006. godine bilo uobičajeno da jedinica koja se zadrži duže od deset minuta na jednom mjestu upadne u zasedu. Zasede su često počinjale baražnom vatrom iz RPG-ova iza kojih je slijedila vatra iz malog oružja. Kada su talibani 2007. i 2008. došli pod pritisak saveznika, oni su se okrenuli povećanoj upotrebi improviziranih eksplozivnih naprava (Meyerle i Malkasian

2009: 5). Bilo je slučajeva kada su mudžahedinski borci slijedili koalicijske proganjajući konvoje poslije zasjede. U nekim zasjedama pobunjenici su uspjeli uhvatiti u zamku konvoj na uskom kontrolnom punktu onemogućavajući kretanje vozila na čelu i začelju kolone. To je bila taktika 1980-ih, kada su nezgrapne ruske oklopne kolone na uskim putovima blokirane i uništavane bez mogućnosti da se okrenu. Napad na oklopna vozila uključivao je istodobnu vatru 3–5 RPG granata pokazujući da je to najlakši način da se probije oklop tih vozila. Ipak, neke su zasjede trajale i četiri sata. Pobunjenici su koristili izviđače da promatraju koalicijske snage. Znali su rute konvoja i vrijeme njihovog dolaska (Meyerle i Malkasian 2009: 4).

Da bih usporedio taktiku afganistanskih boraca koristio sam analizu slučajeva iz studije o ratu u Vijetnamu i zasjedama na američke konvoje. Prema američkoj studiji, zasjede u Vijetnamu bile se nasilnije od onih u Iraku i Afganistanu (Killblane 2013). Američka vojska je od 1965. u sljedeće tri godine izgrađivala kopnene snage u Južnom Vijetnamu s komandom na terenu (Military Assistance Command, Vietnam – MACV) koja je to područje podijelila u četiri taktičke zone. Da bi smanjili linije komunikacije i moguće zasjede na konvoje logističari su umjesto jedne centralne luke koristili i manje luke izvan glavne komercijalne luke Saigon. Opasnosti i odgovori na prijetnje zasjedama bili su različiti u svakom području. Zasjede je izvodio Vietkong s malim formacijama veličine voda. Sjevernovijetnamska armija je zasjede pravila s većim formacijama i operacije su bile značajnije i duže planirane (Killblane 2013: 12). Američka zračna pješadija za opskrbu je koristila konvoje kamiona što je Vijetnamcima predstavljalo slabu točku američkih snaga. U zoni ubijanja zasjede su rijetko imale više od 50 ljudi podijeljenih u dijelove za napad, sigurnost i podršku. Vijetnamci su upotrebljavali različite oblike zona ubijanja: linearnu, L, Z i V tip. Naučili su postavljati višestruke zone ubijanja u zoni koja se označava kao područje zasjede (Killblane 2013). Nakon rujna 1967., kada je otpočela kampanja zasjedama, zbog izbjegavanja zasjeda uspostavljen je sistem dodjela frekvencija za radiokomunikaciju na putu, skraćeno je vrijeme kretanja i zadržavanja na putu, vegetacija oko puta je očišćena do 100 metara sa svake strane puta, vojna policija je radi izviđanja ujutro slala naoružani džip da prođe rutom, a zatim bi dva mitraljezima naoružana džipa bila pratnja konvoju. Ponekad bi konvoji imali i zračnu podršku, a udaljenost između vozila morala je biti veća od 100 metara. Tako bi se limitirao broj vozila u zoni ubijanja pa bi u zoni ubijanja od 1000 metara bilo svega desetak vozila umjesto 37. Zasjede su postavljane na mjestima na kojima bi se uobičajeno vozilo sporo. Kamioni se nisu smjeli zaustaviti u zoni ubijanja osim u slučaju da su vozači ranjeni. Odlučeno je da se kamioni do 2,5 tone naoružaju mitraljezima čije su posade zaštićene vrećama pijeska ili sinkroniziranim četverocijevnim mitraljezima kalibra 50 (12,7 mm) ili lanserima raketa. Nakon zasjede 2. rujna 1967. i napada na 54th Transportation Battalion, rat u Vijetnamu je drastično promijenio sadržaj i primarna meta nadalje će biti kamioni i snabdijevanje (Killblane 2013).

Za Irak ćemo uzeti primjer u kojem su sudjelovala dva bataljuna američke vojske (prvi i drugi bataljun 37th Armored Regiment), koji su uveli metode policijskog rada, prije svega u patroliranju i obavještajnom djelovanju, da bi se nosili s pobunom i napadima. Prvi bataljun je djelovao u središnjem i južnom dijelu Ramadija,

a drugi u istočnom Mosulu 2005. i 2006. U tom periodu su pobunjeničke vojne grupe preuzele dobar dio teritorija i kontrolu nad njim i činilo se da je SAD doživio potpuni poraz. Spomenuta jedinica učinila je napor da se prilagodi situaciji i da unese inovacije. Fokus je bio na pronalasku najboljeg taktičkog rješenja za probleme s pobunjenicima, iako su analizom postojećih teorijskih rješenja uvidjeli da ne postoje usvojeni doktrinarni odgovori i solucije za te probleme (Russell 2010: 596). Kroz zapadnu provinciju Anbar išao je put snabdijevanja ljudima, novcem i materijalom. U području su zajedno djelovali sunitiski borci i pripadnici Al Qaide, koji su se suprotstavljali Amerikancima i šijitskom utjecaju u zemlji, da bi poslije došlo do promjene savezništva protiv Al Qaide. Nakon operacije Steel Curtain cilj američkih snaga bio je konsolidirati se pomoću procesa adaptacije i širenja provincijom uz gradnju ispostava i posada, guranjem jedinice u dubinu udaljenih područja kako bi se učvrstila prisutnost marinaca. Cilj je bio izgraditi lokalnu obavještajnu strukturu. Od travnja 2006. jedinice marinaca koristile su se kao patrole, a u njihovom sastavu bilo je 80% obavještajnog kadra. Patrola bi brojala 4–6 oficira. Ovo se pokazalo kao ključni element u protupobunjeničkoj borbi. Program obavještajnog osnaživanja i djelovanja je bio višedimenzionalan i uključivao je tehnološka rješenja, softvere, programe za formiranje baza podataka i, najvažnije, kretanje informacija i sustavno razumijevanje problema unutar jedinice kako bi se izgradila svijest o situaciji (Russell 2010: 598). Prvi korak djelovanja protiv pobune i zaseda bilo je organiziranje popisa stanovništva i registracija vozila za sve gradove, te formiranje kontrolnih punktova koji su bili u operativnoj nadležnosti, kao i registracija svih ulica i svake kuće unutar područja. Podaci o vozilima su pokretani programom koji je bio identičan onom koji koristi policija u Phoenixu. Primijenjeni su rezultati znanstvenih studija sa seminara iz 2005. o ulozi civilnih policijskih snaga u djelovanju protiv pobunjenika. Cilj je bio da marinci adaptiraju policijsku taktiku, tehniku i procedure prikladno potrebama pobune u Iraku (Russell 2010: 600). Kompanija Lockheed Martin je kroz projekt METRO objedinila tehnologije i kapacitete jedinice radi mobilnog izviđanja i identificiranja meta i to umrežavanjem kamera u području koje je označeno kao područje napada. Jedinica je postavila vidljive i nevidljive uređaje za nadzor urbanih područja. Najvažniji je transfer policijskog iskustva, koji je pomogao da vojska razvije tehnike patroliranja s naglaskom na specifična susjedstva, kao i specifične dnevne patrole, izgradnju mentaliteta policajaca, upoznavanje terena i ljudi na tom području te povezivanje i zbližavanje s lokalnom zajednicom, što je pomoglo da se lakše detektiraju sumnjive aktivnosti i osobe, a ljudi su bili sigurniji i spremniji dijeliti informacije (Russell 2010: 601).

PРАВНА КВАЛИФИКАЦИЈА УБОЈСТВА ИЗ ЗАСЈЕДЕ I УБОЈСТВА СЛУЖБЕНЕ ОСОБЕ У ВЕЗИ С НЈЕЗИНИМ ОБАВЉАЊЕМ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ

Kazneno djelo ubojstva u hrvatskim i bosanskohercegovačkim zakonima definirano je kao usmrćenje drugog, a neki od oblika teškog ubojstva o kojima smo govorili jesu ubojstvo na podmukao način i ubojstvo službene osobe pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, uhićenja počinitelja kaznenog djela ili čuvanja osobe kojoj je oduzeta sloboda. Teško ubojstvo iz Kaznenog zakona Republike Hrvatske (2013) definira čl. 111. u kome se kaže da će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniti: st. 1. tko drugoga ubije na okrutan ili podmukao način, a u st. 6. tko ubije službenu osobu u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti. U čl. 166. Krivičnog zakona FBiH, st. 2.: kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kaznit će se: a) tko drugoga usmrti na okrutan ili podmukao način; e) tko usmrti službenu ili vojnu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnoga reda, uhićenja počinitelja kaznenog djela ili čuvanja osobe kojoj je oduzeta sloboda. Ubojstvo na krajnje podmukao način definira obilježje koje ga čini specifičnim u odnosu na druge oblike ubojstva jer sadrži kvalifikacijski element podmuklosti koji je suština ove inkriminacije. Razmatranje pitanja podmuklosti u doktrini i u judikaturi moglo bi se svesti na dva koncepta: prvi, koji polazi od objektivnog shvaćanja pojma podmuklosti, i drugi, koji polazi od objektivno-subjektivnog shvaćanja ovog pojma. Prema objektivnom shvaćanju podmuklosti, ubojstvo na podmukao način definira se kao ubojstvo koje je izvršeno potajno, iz zasjede, upotrebom prevare da bi se došlo do žrtve ili upotrebom sredstva koje otežava ili onemogućava otkrivanje djela, npr. ubojstvo na spavanju, iz zasjede ili iznenada kada napadnuta osoba nije u mogućnosti primijetiti radnje ili osjetiti sredstva kojima se želi postići izvršenje ovog kaznenog djela, a koja nadilazi normalnu obazrivost kod vršenja ubojstva (Sijerčić-Čolić *et al.* 2005: 1444). U skladu s tim, smatramo da je za primjenu ove inkriminacije neophodno postojanje direktnog umišljaja (Sijerčić-Čolić *et al.* 2005: 1445). Ubojstvo službene ili vojne osobe, prema zakonskoj formulaciji djela, oblik je teškog ubojstva i postoji u slučaju kada se službena ili vojna osoba liši života pri vršenju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, hvatanja počinitelja kaznenog djela ili čuvanja osobe lišene slobode (Sijerčić-Čolić *et al.* 2005: 1445). Da bi se ova inkriminacija mogla primijeniti, neophodno je da lišavanje života navedenih osoba bude izvršeno pri vršenju zakonom određenih poslova, i da nije dovoljna činjenica da je riječ o službenoj osobi prema zakonskoj formulaciji. Subjektivnu stranu djela čini umišljaj, direktni ili eventualni, i kod počinitelja mora postojati pobuda za lišenje života baš te osobe u vezi s njenim vršenjem službenih poslova. U pogledu zasjede i ubojstva policajaca na dužnosti, odnosno u vezi obavljanja poslova sigurnosti, postoji prividan idealni stjecaj kaznenih djela, i to kao alternativitet. Naime, ispunjeni su uvjeti za primjenu oba stavka kaznenog djela teškog ubojstva i primijenit će se ona odredba koja je po logici primarna, a to je ubojstvo službene osobe u vezi s obavljanjem službene dužnosti. Činjenica da je to učinjeno na prevaran način iz zasjede otežavajuća je okolnosti unutar teškog ubojstva službene osobe. U među-

narodnom ratnom pravu zasjeda nije zabranjena. Današnja zabrana onoga što se nekada zove „perfidnost“, a nekada „prevara“, potječe još iz američkog građanskog rata. Stavci koji striktno govore da je prevara nedopuštena mogu se naći u čl. 37., 38. i 39. prvog dodatnog protokola Ženevskih konvencija. Primjeri perfidnosti su lažna ponuda za pregovore, lažno predstavljanje nesposobnosti za borbu zbog rana i bolesti pod bijelom zastavom itd. Lukavstva nisu zabranjena. Lukavstvo ima cilj neprijatelja navesti da djeluje nepromišljeno, ali se ne smiju kršiti pravila oružanog sukoba (*Leksikon ratnih zločina* 2003: 365, 366).

ZAKLJUČAK

Kvalifikatornu okolnost djela ubojstva službene osobe ne predstavlja samo svojstvo pasivnog subjekta, već i činjenica da je lišavanje života pasivnog subjekta izvršeno u vezi s vršenjem zakonom određenih poslova, a prema shvaćanju podmuklosti definira se ono ubojstvo koje je izvršeno potajno, iz zasjede ili upotrebom sredstva koje otežava ili onemogućava otkrivanje djela, iznenada. Iako se policajac u svakodnevnom radu rijetko nađe u po život opasnoj situaciji, zasjeda je najčešće smrtonosna i daje mu najmanje šanse da preživi. Mjere izbjegavanja i samoobrane treba poduzeti u nekoliko sekundi jer napad je munjevit i svako dodatno izlaganje policajaca vatri povećava vjerojatnost povređivanja. Rad je izvor kazuistike koja može koristiti policiji u situacijama kada djeluju prema pojedincima, oružanim pobunama i naoružanim skupinama koje koriste zasjede.

LITERATURA

- Aleksić, Živojin i Milan Škulić (2010) *Kriminalistika*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Ambush attacks: a risk reduction manual for police* (1974) International Association of Chiefs of Police, US Department of Justice.
- Ambush Fact Sheet* (2011) The International Association of Chiefs of Police.
- Blair, J. Pete et al. *The Effects of Room Entry Type on Officer and Suspect Accuracy and Speed of Fire*. School of Criminal Justice, Texas State University – Advanced Law Enforcement Rapid Response Training. <http://alerrt.org/files/research/RoomEntryType.pdf>.
- Dick, C. J. (2002) *Mujahideen Tactics in the Soviet-Afghan War*. Conflict Studies Research Centre.
- Field Manual No. 7–85*, Chapter 6. Special Light Infantry Operations (1987) Department of the Army, Washington, DC. <http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/7-85/ch6.htm>.

- Kazneni zakon Republike Hrvatske (2013) *Narodne novine* 125/11, 144/12. <http://www.propisi.hr/print.php?id=11365>.
- Killblane, Richard E. (2013) *Convoy Ambush Case Studies, Volume I – Korea and Vietnam*. US Army Transportation School Fort Lee, Virginia.
- Krivični zakon FBiH. *Službene novine FBiH* 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10.
- Meyerle, Jerry i Carter Malkasian (2009) *Insurgent Tactics in Southern Afghanistan 2005–2008*. Marine Corps Intelligence Activity.
- Operations Against Irregular Forces* (1961) US Department of the Army.
- Perfidnost i prevara (2003) *Leksikon ratnih zločina*, priredili Roy Gutman i David Rieff. Samizdat B92, str. 365–366.
- RollCall – Officer Ambushed: The Mark Sawyers Incident* (2010) Law Enforcement Training Network.
- Russell, James A. (2010) Innovation in War: Counterinsurgency Operations in Anbar and Ninewa Provinces, Iraq, 2005–2007, *Journal of Strategic Studies* 33: 4.
- San Diego – Law Enforcement Coordination Center Gang Team (2010) *Intelligence Bulletin* 10-002, 17. studenog.
- Sijerčić-Čolić, Hajrija et al. (2005) *Komentari Zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija.
- Wagner, Jim (2003) How to do a door ambush. www.jimwagnerrealitybased.com.
- Wakefield, Alison (2006) *The Value of Foot Patrol: A Review of Research*. Department of Sociology, City University, The Police Foundation.
- Washington State Officers Attacked, Ambushed & Killed by Armed Criminals: Unchecked Gun Sales Increasingly Provide Dangerous People with Easy Access to Firearms* (2014) www.bradycampaign.org.

AMBUSH AS POLICE AND CRIMINAL'S TACTICS

Adnan Duraković

SUMMARY

Police patrols are one of the tactics that include moving through specifying area with specific purposes of observation, inspection, or securing. When somebody calls police telephone numbers one can expect that police patrols will come on the scene where they expect that something happened. Mostly police interventions are not dangerous but some of them are. Ambushes against police officers are the most dangerous criminal's tactics. Police forces use police types of ambushes for realizing police purposes and consist of scheduling police staff in specified space and locations for arresting criminals. Also, criminals, gangs, extremist groups, rebels and mental disturbed persons use ambushes to kill or to hurt police officers with the main purpose to demoralize and destroy police forces. The article focuses on tactics designed like traps or unexpected and unprovoked attack.

Key words: ambush, patrol, tactics, felony murder.

